

KRYMINALISTYCZNYCH OZNAKI KORUPCJI I PRZESTĘPSTW W ZAKRESIE WYDAJNOŚCI

Streszczenie: omówiono definicje rachunkowości objawów korupcji i przestępstw dokonywanych w zakresie wydajności i wskazuje na ich znaczenie i konieczność korzystania przez badacza podczas przed sądowego śledztwa.

Słowa kluczowe: postępowania przygotowawczego; śledztwo w sprawie przestępstwa; przestępstwa korupcyjne; kryminalistyczne charakterystyka; kryminalistycznych oznaki przestępstwa.

*** A. Suworow**
doktorant Narodowej
akademii Służby
bezpieczeństwa Ukrainy
(m. Kijów Ukraina)

THE CRIMINALISTIC CHARACTERISTICS OF CRIMES OF CORRUPTION IN THE SPHERE OF OFFICE ACTIVITY

Abstract: the paper deals with forensic signs of corruption crimes committed in the sphere of office activity, and indicate their significance and the need for the investigator during the preliminary investigation.

Keywords: pre-trial investigation; criminal offense; corruption crimes; forensic feature; forensic evidence of a crime.

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ОЗНАКИ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація: розглядаються питання визначення криміналістичних ознак корупційних злочинів, які вчиняються у сфері службової діяльності, та вказується на їх значення і потребу використання слідчим під час досудового розслідування.

Ключові слова: досудове розслідування; кримінальне правопорушення; корупційні злочини; криміналістична характеристика; криміналістичні ознаки злочину.

Постановка проблеми. Злочини, які вчиняються в сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг, становлять окрему категорію злочинних проявів. Характерною рисою злочинності серед службових осіб є їх корупційний характер. Корупція саме у цих структурах становить безпосередню загрозу національній безпеці України, деформує процес прийняття державних рішень та ускладнює реалізацію життєво важливих національних інтересів. Зазначене зумовлює необхідність не тільки консолідації зусиль державних та, зокрема, правоохоронних органів з метою протидії кримінальним правопорушенням корупційної спрямованості, а й подальшого наукового вдосконалення методико-криміналістичних та організаційно-тактичних основ їх розслідування, забезпечення формування надійної доказової бази для притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб. Реалізація таких завдань має здійснюватись за рахунок створення теоретичних основ виявлення й досудового розслідування цієї категорії злочинів, формулювання практичних рекомендацій, що спрямовані на підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів та суду.

Поняття "службові злочини корупційної спрямованості" в кримінальному законодавстві України не вживається. Ще й до сьогодні в Україні немає нормативного акту, в якому прямо б говорилося про те, що необхідно розуміти під корупційними злочинами. Проте чітке розуміння сутності цього явища має велике значення як для виявлення, так і

для досудового розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень з ознаками корупційної діяльності. Зазначене зумовлює потребу окремого розгляду цієї проблеми.

Виклад основних положень. У вітчизняному законодавстві поняття корупції визначається в Законі України "Про засади запобігання та протидії корупції" від 7 квітня 2011 р., де у ст. 1 зазначається, що під корупцією розуміється використання особою, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди цій особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей [1]. Підходи науковців до визначення цього протиправного явища різняться. Так, В.Ю.Шепітько та В.А.Журавель зазначають, що найбільш небезпечними серед корупційних проявів є кримінально-карані діяння, які у спеціальній літературі називають "корупційні злочини", "злочини корупційної спрямованості", "злочини, пов'язані із корупцією". Цим діянням притаманні такі ознаки: зловживання владою або службовим становищем, перевищення влади або службових повноважень задля задоволення корисливих чи інших особистих інтересів або інтересів інших осіб; привласнення, розтрата чужого майна з використанням службового становища; незаконне одержання матеріальних або інших благ, пільг, переваг; одержання кредитів, позичок, допомоги, придбання цінних паперів, нерухомості не передбачених законодавством або на які особа не має права; пропозиція або надання неправомірної вигоди службовій особі; здійснення безпосередньо та через посередників або підставних осіб підприємницької діяльності з використанням влади чи службових повноважень, а також пов'язаних з ними можливостей; використання інформації, одержаної під час використання службових обов'язків у корисливих та інших особистих інтересах; неправомірне втручання з використанням службового становища у діяльність інших державних органів чи посадових осіб з метою перешкоджання виконання ними своїх повноважень; "лобіювання" при підготовці та прийнятті нормативно-правових актів чи управлінських рішень інтересів зацікавлених осіб; протегування з корисливих або інших особистих інтересів у призначенні на посаду особи, яка за діловими і професійними якостями не має переваг перед іншими кандидатами; використання службового становища для "перекачування" державних коштів в комерційні структури підконтрольні посадовцю та ін. [2, с. 10-11]. На думку В.А.Григор'єва і В.В.Дорошина, корупційний злочин – це передбачене кримінальним законом суспільно небезпечне незаконне використання особою свого публічного статусу або незаконне надання вигоди особі, яка володіє публічним статусом, яке вчиняється з прямим умислом й метою отримання вигоди для себе або своїх близьких [3, с.100-105]. Службові злочини корупційної спрямованості визначають також як суспільно-протиправні діяння, які вчиняються службовою особою із корисливої або іншої особистої зацікавленості, що потягло суттєві порушення прав і законних інтересів громадян і організацій або охоронюваних законом інтересів суспільства або держави [4, с.30].

Отже, стосовно ознак корупційного правопорушення, яке необхідно відображати у визначенні корупційного злочину, потрібно зазначити, що в законодавчому визначенні корупційного правопорушення серед інших видів юридичної відповідальності має бути названо й кримінальну.

Поняття корупційної злочинності не тотожне поняттю корупції взагалі, оскільки феномен корупційної злочинності – це лише один із сегментів в загальній системі феномену корупції, хоча й найбільш небезпечний з точки зору захисту суспільних інтересів. Службова злочинність, як жоден інший вид злочинності, сприяє росту й значному розповсюдженню багатьох видів злочинності, є одним з основних факторів злочинності у сфері економічної діяльності, у сфері оподаткування, у сфері митної діяльності тощо. Фахівці вказують на тісний взаємозв'язок службової діяльності і тіньової економіки, корупції

й організованої злочинності. На нашу думку, корупційний злочин – це передбачене законом протиправне суспільно небезпечне діяння, яке полягає в корисливому неправомірному використанні службовою особою або іншою уповноваженою особою наданих їй повноважень всупереч інтересам, цілям і завданням служби з метою незаконного отримання матеріальних або інших вигод, благ та переваг для себе чи в інтересах інших осіб. Особливістю службових і більшості корупційних злочинів є те, що суб'єктами їх вчинення можуть бути лише службові особи. Фактично службові злочини є ядром, основою корупційної злочинності. Основою об'єднання службових злочинів корупційної спрямованості можуть бути такі критерії: 1) публічна службова особа; 2) корупційна спрямованість; 3) корисливий мотив або інша особиста зацікавленість; 4) порушення прав і законних інтересів громадян або організацій чи охоронюваних законом інтересів суспільства або держави.

Наявність у діянні ознак кримінального правопорушення є першим елементом, який характеризує підставу для початку досудового розслідування службових злочинів корупційної спрямованості. Дані, які вказують на наявність ознак кримінального правопорушення і про які йдеться в ч. 1. ст. 114 КПК України, мають свідчити про вчинення саме кримінального, а не будь-якого іншого правопорушення. Ним, відповідно до ст. 11 КК України, визнають учинене винне суспільно небезпечне діяння, заборонене КК України під загрозою покарання. Зі змісту цієї статті випливає, що ознаками кримінального правопорушення є суспільна небезпека діяння, протиправність, винність і караність. Зазначене дає можливість відмежувати кримінальне правопорушення від інших правопорушень. Таким чином, на момент внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань слідчий, прокурор повинні мати дані, що вказують на вчинене діяння, наділене цими ознаками.

Актуальність і важливість проблем протидії корупційним злочинам у сфері службової діяльності викликає необхідність удосконалення тактичних і методологічних основ їх виявлення й досудового розслідування. Вирішення цього питання має як практичну, так і теоретичну значимість. Способи вчинення службових злочинів корупційної спрямованості, механізм, час, місце тощо можуть бути нетиповими. Однак в індивідуальних злочинних актах завжди виявляється щось спільне. Це спільне, загальне має відображення в криміналістичній характеристиці вказаної категорії злочинів як основу, практичну базу значущої інформації, активне використання котрої дозволить активізувати діяльність правоохоронних органів. Криміналістичну характеристику службових злочинів корупційної спрямованості слід розглядати як ієрархічну, за ступенем криміналістичної значущості, систему елементів, що визначаються способом та механізмом їх вчинення, характером суб'єктів вказаної діяльності, сферою та особливостями основної службової діяльності, в якій задіяні особи, котрі вчинили такий злочин тощо.

Всі корупційні злочини у сфері службової діяльності поєднують такі ознаки як зв'язок діяння з використанням службовою особою своїх повноважень, а також і отримання для себе та третіх осіб вигоди майнового і немайнового характеру. З криміналістичної точки зору такі ознаки дають змогу виокремити їх від інших злочинів корупційної спрямованості і визначити засоби й методи для вирішення завдань кримінального судочинства. Використання службовою особою своїх повноважень з метою незаконного збагачення утворює замкнуту систему, в якій злочинна діяльність відчуває необхідність в існуванні діяльності службової особи, детермінується і опосередковується нею. Ще однією обставиною, що дозволяє об'єднати службові злочини корупційної спрямованості і водночас впливає на механізм вчинення злочину та формує його слідову картину, є те, що винуватцями вчиняються злочини шляхом грубого порушення правил нормативного характеру, які встановлюють порядок і умови діяльності державного апарату та апарату органів місцевого самоврядування, що регламентують права і обов'язки її учасників. Для відмежування службових злочинів корупційної спрямованості необхідно враховувати те, чи відносяться

винуватці до категорії службових осіб чи ні, чи є вони суб'єктами законної чи незаконної діяльності, які саме правила порушені, факт і характер суспільно небезпечних наслідків скоєного та деякі інші обставини. Подібним моментом в усіх випадках службових злочинів корупційної спрямованості є те, що вони вчиняються в процесі виконання службовою особою покладених на неї посадових обов'язків всупереч інтересам служби. Кримінальна відповідальність стає можливою за умови настання суспільно небезпечних наслідків у вигляді суттєвого порушення прав і законних інтересів громадян або організацій, або охоронюваних законом інтересів суспільства та держави.

Висновки. Успішність дій правоохоронних органів із своєчасного виявлення й результативного проведення досудового розслідування за фактами вчинення корупційних злочинів в службовій сфері багато в чому залежить від знання й уміння визначити ознаки таких злочинів. До криміналістичних ознак цих злочинів слід віднести такі: службові злочини, що пов'язані з отриманням неправомірної вигоди, значною мірою носять організований характер; корупційні злочини службових осіб, незалежно від їх виду, частіш за все пов'язані із бюджетною сферою; прихований характер корупційної сутності службових злочинів часто має прояв у створенні комерційних структур при державних органах влади чи управління та установах, котрі начебто сприяють їх прямій функціональній діяльності; корупційна складова службових злочинів дає підстави вести мову про особливий механізм їх вчинення; результати службових злочинів з корупційною складовою практично завжди мають зовнішній прояв у наявності значних матеріальних благ у самих службових осіб або їх рідних, близьких чи близького оточення; корупційний фактор вчинення службових злочинів передбачає отримання не лише прямої безпосередньої матеріальної вигоди, а й опосередкованої, яка проявляється приховано, але в кінцевому результаті з реалізацією майнових інтересів; службові злочини із корупційною складовою, зазвичай, є не одноактними, а утворюють серію декількох розрізнених злочинів або один, але тривалий злочинний прояв.

ЛІТЕРАТУРА:

1. "Про засади запобігання та протидії корупції": Закон України від 7 квітня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 40, ст. 404.
2. Шепітько В.Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз): монографія / В.Ю. Шепітько. – Харків : Харків юридичний, 2007. – 432 с.
3. Григорьев В.А. Коррупционное преступление : понятие, признаки, виды / В.А. Григорьев, В.В. Дорошин // Консультант-Плюс. – Курск, 2004. – С. 55-105.
4. Букаев Н.М. Особенности методики расследования должностных преступлений коррупционной направленности: монография / Н.М. Букаев, В.В. Крюков. – М. : Юрлитинформ, 2012. – 176 с.

THE CRIMINALISTIC CHARACTERISTICS OF CRIMES OF CORRUPTION IN THE SPHERE OF OFFICE ACTIVITY

O. SUVOROV

Statement of the problem. Crimes committed in the area of performance and professional activities related to the provision of public services constitute a separate category of crime. A characteristic feature of crime among officials is their corrupt nature. Corruption in these structures poses a direct threat to the national security of Ukraine, distorts the process of state decision making and complicates the implementation of vital national interests. The specified necessitates not only the consolidation of efforts of government and law enforcement agencies to combat criminal offences of corruption, and further scientific improvement methodical and forensic organizational and tactical foundations of their investigation, to ensure the formation of a

reliable evidence base for criminal prosecution of those responsible. The implementation of these tasks should be carried out by establishing the theoretical foundations for identifying and pre-trial investigation of this crime category, the formulation of practical recommendations directed on increase of efficiency of activity of law enforcement bodies and the court.

The concept of "official corruption" in the criminal legislation of Ukraine is not used. Even today in Ukraine there is no normative act which expressly said that it is necessary to understand under corruption. However, a clear understanding of the essence of this phenomenon is of great importance both to identify and pre-trial investigation and trial of criminal offences with signs of corruption. The specified necessitates separate consideration of this problem.

Description of the main provisions. In domestic law, the concept of corruption is defined in the Law of Ukraine "On principles of preventing and combating corruption" dated 7 April 2011, in which article 1 States that under corruption refers to the use of a person granted him official powers and related opportunities for the purpose of obtaining improper benefits or acceptance of a promise/offer of such benefit for himself or other persons or respectively a promise/offer or provision of improper benefits to such person or, upon request, to other natural or legal persons with a view to inducing that person to unlawful the use granted him official powers and related opportunities [1]. Scientists ' approaches to the definition of this illegal phenomenon differ. So, Shepitko V. Y. and V. A. Crane noted that among the most dangerous corruption is a criminal offence, which in the literature is called "corruption", "corruption-related crimes", "crimes of corruption". This act is typical of such features: the abuse of power or official position, excess of authority or official powers to meet mercenary or other personal interests or interests of other persons; misappropriation, embezzlement, abuse of official position; illegal receipt of material or other benefits, privileges, advantages; credit, loans, assistance, acquisition of securities, real estate not provided for by law, or on which a person is not entitled; offering or giving undue advantage to an official person; the implementation directly and through intermediaries or nominees of entrepreneurial activity with the use of authority or official powers and related opportunities; use of information obtained during use duties in mercenary and other personal interest; undue interference with the use of official position in the activities of other state bodies or officials for the purpose of preventing the exercise of their powers; "lobbying" in the preparation and adoption of normative legal acts or administrative decisions of the interests of stakeholders; protezirovanie from mercenary or other personal interest in the appointment of a person who is in business and professional qualities has no advantage over other candidates; the use of official position for "pumping" of public funds in commercial structures under control to the clerk, and others [2, p. 10-11]. According to V. A. Grigoriev and V. V. Doroshina, a crime of corruption is provided by the criminal law of a socially dangerous illicit use his public status or illegal provision of benefits to a person having a public status, which is committed with direct intent and the purpose of obtaining benefits for themselves or their loved ones [3, p. 100-105]. Official corruption can also be defined as public wrongful acts committed by an official for mercenary or other personal interest, which resulted in substantial violation of the rights and legitimate interests of citizens or organizations or legally protected interests of society or the state [4, p. 30].

Therefore, regarding the signs of corruption offences which need to be reflected in the definition of the crime of corruption, it should be noted that in the legislative definition of corruption offences among other types of legal liability should be named and criminal.

The concept of corruption crime is not identical to the concept of corruption in General, as the phenomenon of corruption crime is only one of the segments in the General system of the corruption phenomenon, although the most dangerous from the point of view of protection of public interests. Official crime like no other type of crime, promotes growth and a significant spread of many types of crime, is one of the main factors of crime in the sphere of economic activity, in the sphere of taxation in the sphere of customs activity. Experts point to the close relationship of service activities and the shadow economy, corruption and organized crime. In our

opinion, corruption is a crime is a statutory wrongful socially dangerous act which is unlawful personal use of an official or other authorized person of its powers contrary to the interests, aims and tasks of the service for the purpose of obtaining illicit material or other benefits, benefits, and advantages for himself or for other persons. Feature service and the most corruption offences is that the subjects of their Commission may be the only officials. Actually office crime is the core, the Foundation of corruption crime. The basis of the Association of official corruption crimes can be such criteria: 1) a public official; 2) a corruption orientation; 3) ulterior motive or other personal interest; 4) violation of the rights and legitimate interests of citizens or organizations or legally protected interests of society or the state.

The presence in the act of a criminal offence are the first element that characterizes the basis for the start of pre-trial investigation officials of corruption crimes. The data indicate that the presence of signs of a criminal offence referred to in part 1. article 114 of the criminal procedure code of Ukraine, shall be evidence of Commission of a criminal, and not of any other offence. Them, according to article 11 of the criminal code, committed with guilt confesses socially dangerous act prohibited by the criminal code, under threat of penalty. From the content of the article should be, what the signs of a criminal offense is a social danger of the act, wrongfulness, guilt and punishment. Specified gives the opportunity to distinguish criminal offenses from other offenses. Thus, at the time of entering the information about the criminal offense in the Unified register of pre-judicial investigations, the investigator, the Prosecutor must have evidence of the act committed, endowed with these traits.

The relevance and importance of the issues of countering corruption in the sphere of office activity causes the need to improve the tactical and methodological foundations of their identification and pre-trial investigation. The solution of this question has both practical and theoretical significance. Ways of committing official crimes of corruption, mechanism, time, location, etc., may be atypical. However, in individual criminal acts always manifested something in common. This is a joint that has a total reflection in the criminalistic characteristics of this category of crimes as a basis, the practical basis of relevant information, the active use which will enhance the activity of law enforcement bodies. Forensic characterization of crimes by officials of corruption should be seen as hierarchical, the degree of forensic importance, system elements, which are determined by the method and mechanism of their Commission, the nature of the subjects of the specified activities, scope and main features of performance management, which involves persons who have committed such offence and such.

All corruption offences in the sphere of performance combine such attributes as communication acts with the use of an official of his powers, as well as obtaining for himself or third parties benefits the economic and moral character. From forensic point of view, such features give the possibility to distinguish them from other crimes of corruption and to determine the means and methods for solving problems of criminal proceedings. Use their official authority for the purpose of illicit enrichment forms a closed system in which criminal activity is necessity for the existence of the activities of officials, and determined apoderados her. Another circumstance which allows you to combine official corruption and simultaneously acts on the mechanism of the crime, and it generates trace picture, is that perpetrators of crimes are committed by gross violations of the rules of a normative character, establishing the procedure and conditions for the activities of the state apparatus and the apparatus of local government regulating the rights and obligations of its participants. Delimitation of official corruption cases must be considered are whether the perpetrators to the category of officers or not, whether they are the subjects of legal or illegal activities, for policy reasons, the fact and nature of socially dangerous consequences of his actions and some other circumstances. Similar in all cases of official corruption crimes is that they are made in progress officer assigned to his official duties contrary to the interests of the service. Criminal liability is possible under the condition of the onset of socially dangerous consequences in the form of a substantial violation of the rights and

legitimate interests of citizens or organizations or legally protected interests of society and the state.

Conclusions. The success of enforcement actions for the timely detection and efficient conduct pre-trial investigation on the fact of committing corruption crimes in the service sector is largely dependent on the knowledge and skills to detect signs of such crimes. In forensic signs of these crimes should include the following: offences related to obtaining undue advantage, largely orchestrated; the crime of corruption of officials, regardless of their type, most often associated with the public sector; the hidden nature of corruption entity malfeasance often has a manifestation in the creation of commercial entities with public authorities or governance and institutions that allegedly promotes their direct functional activities; official corruption crimes gives grounds to speak about the special mechanism of their Commission; the results of malfeasance with corruption almost always have an external manifestation in the presence of significant material benefits to themselves, officers or their relatives or close associates; corruption factor of committing malfeasance involves getting not only direct material benefits, but also indirect, which is hidden, but eventually with the implementation of property interests; administrative offences of corruption, as a rule, are not one act, and form a series of several separate crimes or one, but a long criminal manifestation.

REFERENCE:

1. "Про засади запобігання та протидії корупції": Закон України від 7 квітня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 40, ст. 404.
2. Шепітько В.Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз): монографія / В.Ю. Шепітько. – Харків : Харків юридичний, 2007. – 432 с.
3. Григорьев В.А. Коррупционное преступление : понятие, признаки, виды / В.А. Григорьев, В.В. Дорошин // Консультант-Плюс. – Курск, 2004. – С. 55-105.
4. Букаев Н.М. Особенности методики расследования должностных преступлений коррупционной направленности: монография / Н.М. Букаев, В.В. Крюков. – М. : Юрлитинформ, 2012. – 176 с.